
Zijn vijfjarige studietijd beschouwde hij volgens Verbeek als een soort inburgeringscursus: aan het einde daarvan sprak hij keurig Nederlands, hij had kennis gemaakt met vooraanstaande doopsgezinde families en was tot proponent bevorderd. In zijn beginjaren als predikant: Zutphen (1806-1809) en Zaandam-Oostzijde (1809-1814) ontwikkelde hij zich voorspoedig. In deze vrijzinnige gemeenten breidde hij zijn netwerken uit, schaafde aan zijn preken en werd ook actief op literair gebied. Muller werd een gezeten burger en in 1814 wenkte de Verenigde Doopsgezinde Gemeente van Amsterdam; zijn functie als bestuurslid van de Algemeene Doopsgezinde Sociëteit zal daarbij ongetwijfeld een rol hebben gespeeld. In de belangrijkste doopsgezinde gemeente van Nederland werkte Muller over het algemeen in goed harmonie met kerkeraad en gemeente. Daaraan droeg bij wat Verbeek noemt zijn 'redelijke bevindelijkheid', een samengaan van vrijzinnigheid en orthodoxie die ook wel eens wordt aangeduid als: vrijzinnig van hoofd en orthodox van hart. Deze instelling was bepaald bevorderlijk voor zijn kandidatuur als hoogleraar aan het doopsgezinde seminarium en tussen 1827 en 1856 zou hij zijn stempel op dit instituut zetten. In zijn hoogleraarschap toonde hij zich vooral een man van de praktijk; op theologisch gebied bleef hij vrijzinnig, maar op den duur kon hij met het veldwinnende modernisme niet leven. In die zin is hij vergelijkbaar met de Groninger Petrus Hofstede de Groot, maar hun pleidooien voor een evangelische denkwijze, die een broederlijke eensgezindheid vooropstelde, kregen steeds minder bijval.

De opzet van het boek kan als historisch-biografisch getypeerd worden: na een aantal hoofdstukken waarin de chronologie vooropstaat volgen diverse themata. Het boeiendst zijn die in hoofdstuk 8: 'Muller tussen neo-orthodoxie en oud-liberalisme; in polemieken met J.H. Halbertsma' en hoofdstuk 9: 'Onenigheid met Jan de Liefde, predikant te Zutphen.' In beide wordt kritiek verwoord op Mullers theologische positie en op de grote invloed die hij uitoefende in de broederschap. De ultravrijzinnige Halbertsma – uitvinder van de term 'Menniste Paus' – vond dat de broederschap onder diens invloed te veel in orthodoxe richting ging. De Liefde daarentegen vond Muller niet orthodox genoeg en vocht dat uit in een felle polemieken. Beide zijn het spannende hoofdstukken, waarin met de nodige afstandelijkheid ook voor ons herkenbare

posities worden gewogen en beoordeeld.

Met deze studie heeft Verbeek een monument voor Muller opgericht. Dat was in haar visie ook nodig omdat hij in de historiografie van de Nederlandse kerkgeschiedenis er maar bekaaid is afgekomen. De tweede en derde druk van de *Christelijke Encyclopedie* bij voorbeeld gunden hem geen lemma, en het mij ter beschikking staande exemplaar van De Jongs *Nederlandse kerkgeschiedenis* wijdt één alinea aan hem. De auteur heeft ook aandacht willen vragen voor de geschiedenis van de doopsgezinden in de eerste eeuwhelft van de negentiende eeuw en daarin is ze zeker geslaagd. Het lijkt erop, dat met deze studie voorlopig het laatste woord over dit onderwerp wel is gezegd. _